ASES INTERNATIONAL CANAKKALE SCIENTIFIC STUDIES CONFERENCE

CONFERENCE BOOK

EDITOR
ASSSOC. PROF. SEMIH KALE

ASES

INTERNATIONAL CANAKKALE SCIENTIFIC STUDIES CONFERENCE

OCTOBER 13-15, 2023

CANAKKALE, TURKIYE

EDITOR ASSOC. PROF. SEMIH KALE

COPYRIGHT©2023

BY ASES CONGRESS ORGANIZATION PUBLISHING COMPANY LIMITED ALL RIGHTS RESERVED. NO PART OF THIS PUBLICATION MAY BE REPRODUCED, DISTRIBUTED OR TRANSMITTED IN ANY FORM OR BY ANY MEANS, INCLUDING PHOTOCOPYING, RECORDING OR OTHER ELECTRONIC OR MECHANICAL METHODS, WITHOUT THE PRIOR WRITTEN PERMISSION OF THE PUB LISHER, EXCEPT IN THE CASE OF BRIEF QUOTATI ONS EMBODIED IN CRITICAL REVIEWS AND CERTAIN OTHER NONCOMMERCIAL USES PERM ITTED BY

COPYRIGHT LAW.

ASES CONGRESS ORGANIZATION PUBLISHING® IT IS

RESPONSIBILITY OF THE AUTHOR TO ABIDE BY THE PUBLISHING ETHICS RULES.

ASES PUBLICATIONS-2023©

ISBN: 978-625-99488-4-3

CONFERENCE ID

CONFERENCE TITLE

ASES INTERNATIONAL CANAKKALE

SCIENTIFIC STUDIES CONFERENCE

DATE AND PLACE

OCTOBER 13-15, 2023

CANAKKALE, TURKIYE

ORGANIZATION

ASES

(ACADEMY OF SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL STUDIES)

LANGUAGES

TURKISH, ENGLISH, RUSSIAN

ORGANIZING COMMITTEE MEMBERS

CHAIRMAN OF THE ORGANIZING BOARD

Dr. MAJA VIZJAK

UNIVERSITY OF ZAGREB (CROATIA)

ORGANIZING BOARD

Assoc. Prof. SEMIH KALE

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. MEHTAP KARACIL

BAYBURT UNIVERSITY (TURKIYE)

DR. MARIUS LOLEA

UNIVERSITY OF ORADEA (ROMANIA)

COORDINATOR

AYSEL UNAL

SCIENCE BOARD

Prof. Dr. AHMET NIYAZI OZKER

BANDIRMA ONYEDI EYLUL UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. ALI RIZA MOTORCU

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. BENRETEM ABDELOUAHAB

UNIVERSITE BADJI MOKHTAR ANNABA (ALGERIA)

Prof. Dr. Bİrsen CEKEN

ANKARA HACI BAYRAM VELI UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. DENIZ YENGIN

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. EMINE NESE YENICERI

MUGLA SITKI KOCMAN UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. HULYA DEMIROREN

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. KHALIL KASSMI

MOHAMED PREMIER UNIVERSITY OF OUJDA (MOROCCO)

Prof. Dr. MEHMET ALI SALAHLI

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITY (TURKIYE)

PROF. DR. M. MEZIYET ARI

ISTANBUL GELISIM UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. NURETTIN KONAR

BANDIRMA ONYEDI EYLUL UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. SACIDE VURAL

ISTANBUL GELISIM UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. TARIK CAKAR

ISTANBUL GELISIM UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. VALENTIN STOYANOV

TRAKIA UNIVERSITY (BULGARIA)

Prof. Dr. ZELIHA GOKBAYRAK

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. WILLIAM MOSIER

ISTANBUL GELISIM UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. BAMBANG HADI SANTOSO

SEKOLAH TINGGI ILMU EKONOMI INDONESIA SURABAYA (INDONEZIA)

Assoc. Prof. BURCU UZUM

KOCAELI UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. ELZBIETA PATKOWSKA

UNIVERSITY OF LIFE SCIENCES IN LUBLIN (POLAND)

Assoc. Prof. Esma OZ KIRIS

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. FATMA TUGCE SENBERBER DUMANLI

ISTANBUL NISANTASI UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. FUNDA COBAN

IZMIR DEMOKRASI UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. HAMIT ARBAS

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. HICRAN OZLEM ILGIN

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. IPEK FATMA CEVIK

USKUDAR UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. KHAYALA ALIGULIYEVA

SUMQAIT STATE UNIVERSITY (AZERBAIJAN)

Assoc. Prof. MENEKSE SEDEN TAPAN-BROUTIN

BURSA ULUDAG UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. MERVE ERSAN

ANKARA HACI BAYRAM VELI UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. MUSTAFA KEMAL BILICI

MARMARA UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. NURAY ALACA

ACIBADEM MEHMET ALI AYDINLAR UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. OZLEM ARDA

ISTANBUL UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. ALISHER YUNUSOV

FERGANA STATE UNIVERSITY (UZBEKISTAN)

Assist. Prof. AYHAN ATIGAN

KARABUK UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. BUSRA YARANOGLU

BALIKESIR UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. Duygu KAYALIK SAHIN

BARTIN UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. FULYA SAVAS

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. FATIH MUTLU OZBILEN

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. OZGEN KILIC ERKEK

PAMUKKALE UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. TOHID MALEKZADEH

ISLAMIC AZAD UNIVERSITY (IRAN)

Dr. ESMERAY KARATAS

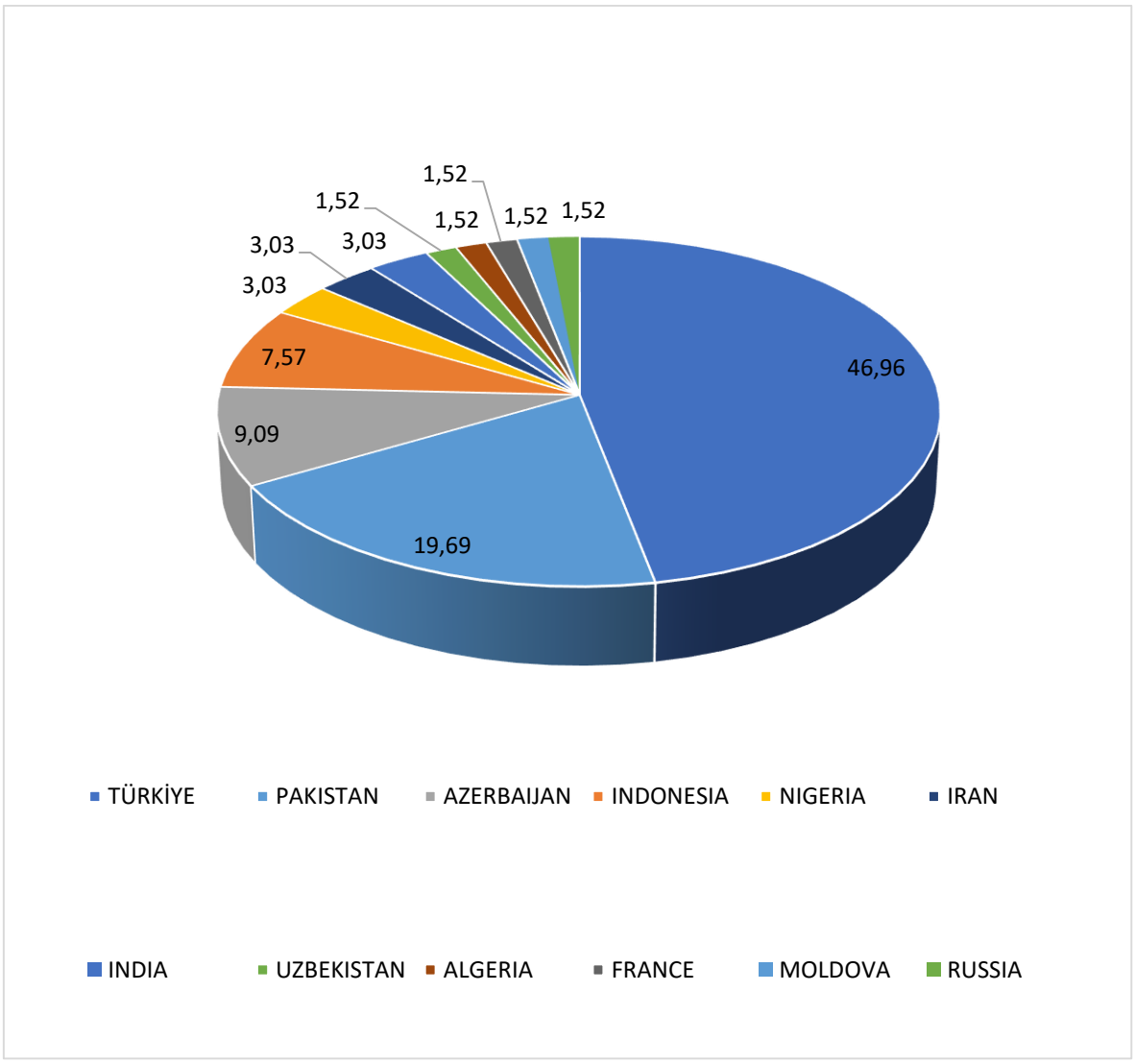
CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITY (TURKIYE)

CONFERENCE STATISTICS

Distribution of the papers presented orally at the conference by countries

Country	Number of Papers	Percentage (%)
TURKIYE	31	46,96%
PAKISTAN	13	19,69%
AZERBAIJAN	6	9,09%
INDONESIA	5	7,57%
INDIA	2	3,03%
IRAN	2	3,03%
NIGERIA	2	3,03%
ALGERIA	1	1,52%
UZBEKISTAN	1	1,52%
FRANCE	1	1,52%
MOLDOVA	1	1,52%
RUSSIA	1	1,52%
TOTAL	**66**	**100**

CONFERENCE STATISTICS

LİMANLARDA UYGULANAN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ POLİTKALARINA LİMAN ÇALIŞANLARININ YAKLAŞIMLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Ali Umut ÜNAL [1], Ozan Hikmet ARICAN [2]

[1] Dr. Öğretim Görevlisi, Kocaeli Üniversitesi, Karamürsel Meslek Yüksekokulu, Deniz Ulaştırma ve İşletmeciliği, 0000-0002-2575-6379

[2] Dr. Öğretim Üyesi, Kocaeli Üniversitesi, Denizcilik Fakültesi, Deniz İşletmeciliği Yönetimi, 0000-0003-2061-6112

ÖZET

Limanlar, denizyolu taşımacılığı ile karayolu ve demiryolu taşımacılığının birleştiği önemli gümrük lojistik merkezleri ve gümrük kapılarıdır. Limanlar gerek deniz tarafında gemilere verdikleri hizmetler ile gerekse kara tarafında yüklere ve personellere verilen birden çok operasyonu aynı anda gerçekleştirmeye çalışan büyük işletmelerdir. Limanların hizmetlerin temeli ticari yüklerdir. Ticari yükler birden çok farklı operasyondan geçmektedirler. Bunlar yükleme operasyonları, tahliye operasyonları, depolama operasyonları, montaj-demontaj operasyonlarıdır. Ticari yüklerin kara tarafındaki taşıma araçlarına göre geçirdikleri operasyonların süresi ve tehlikeleri ile deniz tarafındaki taşıma araçlarında geçirdikleri operasyonların süresi ve tehlikeleri farklı olmaktadır. Ayrıca yine liman sınırları içerisinde deniz tarafında hizmet alan gemiler ile kara tarafında hizmet alan karayolu e demiryolu araçları da farklı farklı tehlikeler meydana getirebilmektedirler. Limanlar, başta yükten kaynaklı olmak üzere her operasyonda meydana gelecek olan kazaların riskini ortadan kaldırmalı, kazaları önlemeleri veya önlenemeyen kazalar sonucunda meydana gelen hasarları en az düzeye indirmek için her türlü önlemi almalıdırlar. Limanların bu kazaları önleme ve sonucu olan hasarlarında azaltılmasında temel ve en önemli odak noktaları insan hayatıdır. Limanlar kendi içlerinde ayrı ayrı iş sağlığı ve güvenliği politikaları hazırlamakta ve bunları uygulamaya almaktadırlar. Bu politikalar devamında çalışanlar tarafından uyulması gereken önemli ve gerekli kuralları da oluşturmaktadır. Liman çalışanlarının hem insan sağlığı hem de yüklerin ve diğer taşıma ekipmanların güvenliği emniyetli işletilmeleri için mevcut politikalara ve kurallara uyulması beklenmektedir.

Bu çalışmada Türkiye'de faaliyet gösteren uluslararası ve ulusal anlamda oldukça stratejik bir öneme sahip olan bir ticari limanda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği politikalarına karşı liman çalışanlarının yaklaşımları araştırılmıştır. Liman çalışanları ile yüz yüze görüşmeler yapılarak anket yöntemiyle kendilerine iş sağlığı ve güvenliği politikaları ve kuralları hakkında sorular sorulmuştur. Elde edilen cevaplar yorumlanmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmada çalışanların oluşturulan politikalar ve uygulanan kurallar konusunda kendilerinden fikirlerinin alınması konusunda oldukça memnun oldukları tespit edilmiştir. Liman çalışanları alınan tüm önlemlerin ve kuralların ayrıca sahada ayrıntılı şekilde uygulanması ve denetlenmesini de takdir etmektedirler. İşletmelerde çalışanlarında iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına doğrudan katkıda bulunmaları çalışanlarda iş verimliliğini ve güvenliği çalışmayı teşvik ettiğine dair örnek bir çalışma olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Deniz işletmeciliği, liman işletmeleri, iş sağlığı ve güvenliği, güvenlik kültürü ve yönetimi.

ABSTRACT

Ports are important customs logistics centers and customs gates where maritime transportation meets road and rail transportation. Ports are large enterprises that try to perform multiple operations at the same time with the services they provide to ships on the sea side and to cargo and personnel on the land side. The basis of port services is commercial cargo. Commercial cargoes go through multiple different operations. These are loading operations, unloading operations, storage operations, assembly-disassembly operations. The duration and hazards of the operations that commercial cargoes undergo according to the means of transportation on the land side and the duration and hazards of the operations they undergo in the means of transportation on the sea side are different. In addition, within the boundaries of the port, ships receiving services on the sea side and road and railroad vehicles receiving services on the land side can also create different hazards. Ports should eliminate the risk of accidents that will occur in every operation, especially due to cargo, and take all kinds of measures to prevent accidents or minimize the damages caused by accidents that cannot be prevented. The main and most important focus of ports in preventing these accidents and minimizing the resulting damages is human life. Ports prepare and implement separate occupational health and safety policies within themselves. These policies also constitute important and necessary rules to be followed by employees. Port employees are expected to comply with existing policies and rules for the safe operation of both human health and the safety of cargo and other transportation equipment. In this study, the attitudes of port employees towards occupational health and safety policies implemented in a commercial port operating in Turkey, which has a very strategic importance in international and national terms, were investigated. Face-to-face interviews were conducted with port employees and they were asked questions about occupational health and safety policies and rules. The answers obtained were tried to be interpreted. In the study, it was determined that the employees were very satisfied with the policies and rules implemented and that their opinions were taken from them. Port employees also appreciate the detailed implementation and supervision of all measures and rules taken in the field. The direct contribution of the employees to the occupational health and safety studies in the enterprises is an exemplary study that encourages work efficiency and safety work in the employees.

Keywords: Maritime management, port management, occupational health and safety, safety culture and management.

1. GİRİŞ

Deniz taşımacılığı denizlerde sürdürülebilen önemli bir taşımacılıktır. Bu taşımacılığın başlangıç ya da bitiş noktasını limanlar belirlemektedirler. Bu anlamda liman; geniş anlamda, deniz taşımacılığının başlangıç ya da bitiş noktası olarak tanımlanabilir. Diğer anlamda ise deniz taşıma hizmeti sırasında taşıma sisteminin model değiştirdiği ulaştırma altyapısı olarak da ifade edilebilir (Zorlu, 2008).

Dünyadaki limanlar önemli lojistik merkezler konumunda olup dünya üzerinde önemli miktarda yük hareketinin olduğu işletmelerdir. Limanlar içlerinde belirli yüklerin elleçlendiği terminallere sahip olan, çeşitli yüklerin elleçlenmesine imkân veren, geniş depolama sahaları olan, dünya ticareti için önemli aktarım merkezi işletmelerdir. (Baran, 2010).

Limanlar hem gemilere hem yüklere hem de yolculara hizmet açısından çeşitlilik göstermektedirler. Limanlar, genellikle birkaç bileşenin bir araya gelmesiyle oluşur. Bunlar arasında bir iskele veya rıhtım, gemilere yakıt sağlamak için bir petrol istasyonu, yükleme ve boşaltma işlemleri için kaldırma ekipmanları, gümrük ve liman otoritesinin ofisleri, depolama alanları ve yük taşıma araçları gibi unsurlar yer alır.

Limanlar, dünya çapında çeşitli tiplerde bulunabilir. Bazıları ticari gemilerin uğrak noktasıdır ve yüksek hacimli yükler elleçlenirken, bazıları turistik gemilerin ve yolcu gemilerinin uğrak yeri olarak hizmet verir. Ayrıca, askeri gemilerin yanaştığı askeri limanlar da mevcuttur. Limanların tarihçesi çok eski zamanlara dayanır. İlk limanlar, insanların deniz yoluyla ticaret yapmaya başladığı dönemlerde ortaya çıktı. İlk kanıtlarda Mısırlıların denizyolu taşımacılığını kullandığını göstermektedir. Onları Fenikeliler ve Romalılar takip etmiştir.

Günümüzde, dünya genelinde birçok liman bulunmaktadır ve bunlar uluslararası ticaretin büyük bir bölümünü gerçekleştirmektedir. Ayrıca limanlar, yerel ekonomileri canlandırmak ve istihdam yaratmak için de önemli işletmelerdir. Limanlar, deniz yoluyla gerçekleştirilen ticaretin ana merkezlerinden biridir bu yüzden de ekonomik açıdan büyük bir öneme sahiptir. Limanların büyüklüğü, türü ve işlevleri, limanın bulunduğu bölgenin ihtiyaçlarına ve ticaret hacmine göre belirlenmektedir. Limanlar, gemi trafiği açısından iki ana kategoriye ayrılabilir: doğal ve yapay limanlar. Doğal limanlar, doğal koylar, kıyılar ve nehir ağızları gibi doğal su yollarının oluşturduğu limanlardır. Yapay limanlar ise, dalga kıranlar, mendirekler ve diğer insan eliyle yapılan yapay oluşumlar olmaktadırlar.

Dünya çapında milyarlarca dolarlık yük ve yolcu taşımacılığı yapılırken, limanlar bu faaliyetlerin merkezinde yer almaktadır. Limanlar, gezilere gemi turları ve kruvaziyerler gibi deniz yolu ulaşım seçenekleri sunarak turizm sektörüne büyük katkı sağlar. Modern limanlar, genellikle son derece gelişmiş teknolojiye sahip tesislerdir. Konteyner gemilerinin yükleme ve boşaltma işlemlerinin hızlandırılması için yüksek teknolojili vinçler, bilgisayarlı lojistik sistemler ve gemi trafiğini yönetmek için önemli yazılımlar kullanılmaktadır. Limanlar, yüksek kapasiteli gemilerin ve yüklerin hızlı ve güvenli bir şekilde elleçlenmesine olanak tanır. Limanların çevreye olan etkisi nedeniyle, çevre koruma kuralları ve düzenlemeleri bu alanlarda giderek önem kazanmaktadır. Bu nedenle, modern limanlar genellikle çevre dostu teknolojilerle donatılmaya başlanmıştır. Ancak limanlar, çevre kirliliği, trafik sıkışıklığı, gürültü kirliliği ve diğer çevresel sorunlar gibi bazı olumsuz etkilere de sahiptir. Bu nedenle, modern limanların tasarımı ve işletmesi sürdürülebilirlik ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmelidir

Limanlarda özellikle gemi yanaşma ve ayrılma operasyonları, yük elleçleme, yük taşıma ve yük depolama gibi faaliyetlerin yoğun olarak gerçekleştirilmesinden dolayı, iş sağlığı ve güvenliği açısından önemli risklere sahip olmaktadırlar. Limanlarda çalışan personellerin, yüksekten düşme, yük altında ezilme, yük üzerinden kayma veya yükten kaynaklı kaygan zeminde kayma takılma gibi potansiyel tehlikelere maruz kalmaktadırlar. Bu nedenle, limanlarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının etkin bir şekilde hayata geçirilmesi büyük bir önem taşımaktadır.

Her gün önemi artan ve ülkelerin kalkınma düzeylerine etkin şekilde etki eden iş sağlığı ve güvenliği, çalışanları iş kazaları ve meslek hastalıklarından koruyarak onlara sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sunmak için yapılan sistemli çalışmalar şeklinde tanımlanmaktadır (Tozkoparan ve Taşoğlu, 2011). İş sağlığı ve güvenliğinin temelinde günlük hayatta çokça geçen iki adet kavram bulunmaktadır. Bunlar sağlık ve güvenliktir. Kelime anlamı olarak sağlık; fiziksel, ruhsal ve sosyal açılardan insanın tamamen iyi olma halidir. (Larson, 1996). İş sağlığı ve güvenliğinin temelinde yer alan bir diğer kavram ise güvenliktir. Güvenlik, “emniyet içerisinde olma” ya da “tehlikelerden uzak olma” anlamlarına gelmektedir (Nilsson-Wikmar ve diğerleri, 2005). Daha kapsamlı tanımla da ise her türlü fiziksel, ruhsal, maddi ve manevi tehlikelerden uzak olmak ya da bunların kontrol altında tutulmasıyla ortaya çıkan bireysel veya toplumsal iyi olma hali, güvenliğin tanımını oluşturmaktadır (Peterson ve Mayhew, 2018).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO) ortak yayımladığı bildiride ise iş sağlığı ve güvenliği; çalışanların sosyal, ruhsal ve mesleki iyi hallerini olabilecek en yüksek seviyeye getirmeyi ve bu seviyeyi sürdürmeyi amaçlayan ve bu anlamda çalışma

ortamındaki zararlı etmenlerden çalışanları koruyup, çalışanları uygun bir iş pozisyonuna yerleştirmeyi hedefleyen bir bilim dalıdır (Barnett-Schuster, 2008). İş sağlığı ve güvenliği tıp, mühendislik, işletme, ekonomi vb. gibi pek çok bilim dalı ile ilişki halinde olan çok disiplinli bir yaklaşım olarak tanımlanabilir. Çalışma ortamının nasıl daha güvenli hale getirileceği ve olası risk faktörlerinin nasıl minimize edileceği sorusu, iş sağlığı ve güvenliğinin bir diğer tanımına işaret etmektedir (Boghosian, 2005).

İşletmelerde çalışma ortamındaki iş sağlığı ve güvenliği koşullarının yetersiz ve koruyucu olmaması durumunda iş kazası ve meslek hastalıkları meydana gelmektedir. İş kazaları ve meslek hastalıklarına yönelik küresel anlamda çalışmalarda bulunan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre dünya genelinde her on beş saniyede bir işçi, iş kazası ya da meslek hastalığı sonucu hayatını kaybetmektedir. Ayrıca her on beş saniyede yüz altmış işçi, iş kazasına maruz kalmaktadır. ILO'nun tahminlerine göre iş kazası ve meslek hastalıkları, her yıl 2,3 milyon kişinin ölümüne neden olmaktadır. Bu ölümlerin 350 bini ölümcül iş kazaları, 2 milyonu da meslek hastalıkları sonucu oluşmaktadır. Ayrıca her yıl 313 milyon iş kazası meydana gelmekte ve bu kazaların büyük çoğunluğu belirli bir süre iş göremezlik durumunu ortaya çıkarmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliğinin neden önemli olduğunu ortaya koyan ekonomik sebepleri dışında başka sebepleri de bulunmaktadır. İşletmelerin yasa ve yönetmeliklerde yer alan talimatlara aykırı hareket etmeleri sonucunda karşılaştıkları cezai yaptırımlar, iş sağlığı ve güvenliğinin yasal esaslarını yansıtmaktadır. İş sağlığı ve güvenliğinin ekonomik ve yasal esasları dışında, çok daha önemli olan sosyal esasları da bulunmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği her şeyden önce, işletmeler açısından sosyal bir sorumluluk olarak ele alınmalıdır. Çünkü işletmelerin çalışanlarına sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sunmaları, toplum gözetiminde önemli bir görev olarak algılanmaktadır. Bu sebeple iş sağlığı ve güvenliği işletmeler tarafından yalnızca yasal bir yaptırım olarak değil aynı zamanda toplumsal ve etik bir görev olarak da ele alınmalıdır.

Limanlarda hazırlanan iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının, çalışma ortamlarında etkin bir şekilde hayata geçirilmesi, sadece risk altında olan işçilerin sağlığını ve güvenliğini korumakla kalmamakta, aynı zamanda liman işletmelerinin iş verimliliğini ve diğer limanlarla rekabetçi çalışma ortamlarını da güvenilir hale getirmektedir. İş kazalarının ve meslek hastalıklarının yerinde ve zamanında önlenmesi, limanlardaki çalışma ortamının iyileştirilmesi, liman personelinin motivasyonunun artırılması ve liman işletmelerinin itibarının yükseltilmesi önemli avantajlar sağlamaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında, liman çalışanlar üzerinde doğrudan etkileri olan birçok faktörü içermektedir. Örnek olarak yüksekten düşme riskiyle başa çıkmak için güvenlik ekipmanlarının kullanılması ve gerekli işaretlemelerin yapılması, elleçleme ekipmanlarının kullanımı esnasında sahaya yetkisiz kişilerin alınmaması, doğru ve güvenli bir şekilde kullanılması, elleçleme ve depolama sahalarında yükten kaynaklı yangın ve yayılma risklerine karşı önlemlerin alınması gibi önemli faktörler iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının temel unsurlarını oluşturmaktadır. Limanlarda çalışanların sağlığını ve güvenliğini korumak için alınan önlemler, politikalar ve eğitim programları ele alınarak, bu uygulamaların etkinliği değerlendirilmektedir.

1.1. Kurumsal Çerçeve

Ünal ve Alkan (2015) çalışmalarında iş sağlığı ve güvenliği konusunun liman işletmeleri açısından ne kadar önemli olduğunu ve liman işletmeleri için hazırlanan uluslararası ve ulusal düzenlemelerin öneminden bahsetmişlerdir.

Töz ve Köseoğlu (2015) çalışmalarında limanlarda iş sağlığı ve iş emniyeti koşullarının genel bir değerlendirilmesinin yapmış olup mevcut koşulların iyileştirilmesi için önerilerde bulunmuşlardır.

Yavuz (2017) çalışmasında limanlarda yaşanan iş güvenliği sorunlarına çözüm bulmak ve iş güvenliğine farklı bir bakış açısı ortaya koymak için risk değerlendirme yöntemlerinden PRAT (Oransal Risk Değerlendirme Tekniği) kullanılarak limanlara özgü risk değerlendirme çalışması yapmıştır.

Tatar ve Özer (2019) çalışmalarında Hopa limanında belirlenen özel alanlarda iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin mevcut tehlike kaynaklarının meydana getireceği tehlikeler belirlenmiş olup, belirlenen bu tehlikelere karşı alınacak önlemlere ilişkin bir risk değerlendirmesi yapılmıştır.

Yorulmaz ve Abdulkerim (2021) çalışmalarında Kocaeli bölgesinde faaliyet gösteren liman işletmelerinde çalışanlardan elde edilen verilere göre performans boyutlarının AHP yöntemiyle hesaplanmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre iş sağlığı ve güvenliği uygulama performans boyutlarından en önemli boyutun, çalışanların İSG konusunda farkındalık ve bilinç düzeyi, en az önemli boyutun ise İSG eğitim uygulamaları boyutu olduğu ortaya çıkmıştır.

Kahveci ve Gültekin (2022) çalışmalarında liman çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeylerinin iş performansına etkisini araştırmışlardır. Araştırmada ergonomi alanının en önemli konularından birisi olan İSG konusundaki farkındalık ve bilinç düzeyi liman çalışanlarının iş performansını pozitif yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. İş performansının %26'lık varyansı iş sağlığı ve güvenliği farkındalığı ve bilincine bağlı olduğu tespit etmişlerdir.

Yorulmaz (2023) çalışmasında liman işletmelerinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ile çalışanların iş performansı ve örgütsel güven algısı arasındaki nedensel ilişkileri incelemiştir. Kocaeli Liman Bölgesinde limanlarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının, çalışanların iş performansını hem doğrudan hem de örgütsel güven algısını dolaylı olarak olumlu yönde etkilediği ve iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının örgütsel güven algısı üzerinde, örgütsel güven algısının da iş performansı üzerinde olumlu bir eksisinin olduğunu belirtmişlerdir.

Yukarıda görüldüğü gibi yapılan çalışmalarda direk olarak limanlarda çalışan personele iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları hakkında bireysel görüşler sorulmamıştır. Bu çalışma sadece limanlarda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği politikalarını kapsayacak şekilde uygulanmıştır. Hazırlanan sorular, limanlarda gerçekleştirilen yük ve gemi operasyonları kapsamında hazırlanmıştır. Soruların yöneltildiği kişilerin limanda operasyon sahasında aktif olarak görev alan personel olmasın dikkat edilmiştir. Liman sahasında olmayan, aktif olarak operasyonlara katılmayan personel çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışmanın amacı sadece limanda çalışan saha personelinin görüşleri ve yaklaşımlarının tespit edilmesi üzerine hazırlanmıştır.

2. YÖNTEM

Çalışmada limanlarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının liman çalışanları üzerindeki etkinliği değerlendirmeye çalışılmıştır. Bu anlamda, çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma için limanlarda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği politikaları ve uygulamalarıyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Bu literatür taramasıyla mevcut uygulamalar belirlenmiş ve bu uygulamaların liman çalışanları üzerindeki etkileri görülmeye çalışılmıştır. Çalışmada Türkiye'de faaliyet gösteren uluslararası alanda oldukça talep alan büyük bir limanın iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ayrıca incelenmiş ve liman çalışanlarına nitel araştırma yöntemi uygulanarak analiz yapılmıştır.

Çalışmada ‘’İş Sağlığı ve Güvenliği Politikalarına Liman Çalışanlarının Yaklaşımı’’ adlı anket uygulanmıştır. Anket uygulaması mayıs ayı içerisinde liman yönetimin izin verdiği gündüz saatlerinde operasyon sahasında aktif olarak görev yapmakta olan çalışanlara uygulanmıştır. Toplamda 55 kişi ile görüşmeler yapılmış olup 5 kişinin anketlere tutarsız cevaplar verdiği tespit edilmesinden dolayı anketleri değerlendirmelere alınmamıştır. Katılımcıların çalışma sürelerinin vardiyalara ayrılması ve yoğun olması nedeniyle toplamda evet-hayır yapısında 10 soru yöneltilmiştir. Katılımcıların saha operasyonlarında yoğun çalışmaları nedeniyle zamanlarının kısıtlı olması ve cevapların daha gerçekçi olması isteğiyle anket soruları kısa ve az miktarda tutulmuştur. Liman çalışanlarının gerçekleştirdikleri operasyonların önemli ve tehlike içermesi çalışmanın kısıt faktörlerini oluşturmaktadır.

Bu çalışmada Liman çalışanlarının liman yönetimleri tarafından hazırlanan ve uygulamaya alınan iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına tarafsız ve özgürce bakış açıları vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bilgiler ışığında limanların mevcut uygulamalarını hazırlarken daha fazla liman çalışanın katılımı sağlamasına örnek olması istenmektedir.

3. BULGULAR

Çalışmada limanda sahada aktif olarak görev yapmakta olan liman çalışanlarına değişen çeşitli vardiyalara denk gelecek şekilde iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları hakkında 10 adet soru yöneltilmiştir. Bu sorular özellikle liman çalışanlarının yoğun ve stresli bir çalışma altında çalışamaya çalıştıklarından dolayı kısa ve az sayıda tutulmuştur. Cevaplarda liman çalışanlarının kesin ve net yanıtlar verebilmesi için 5’li likert ölçeği yerine evet-hayır yöntemi tercih edilmiştir.

Aşağıda liman çalışanlarına yönetilen sorular verilmiştir.

Tablo 1 Liman çalışanlarına yönetilen sorular

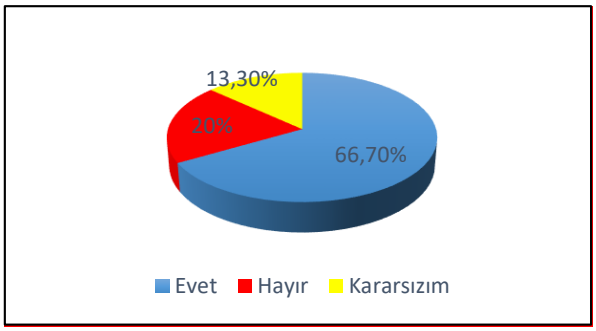
Liman Çalışanlarına Yöneltilen İş sağlığı ve Güvenliği Soruları
Limanlarda iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeteri eğitim aldığınızı düşünüyor musunuz?
Limanda güvenli çalışma ortamları oluşturulduğuna inanıyor musunuz?
Limanda iş sağılığı ve güvenliği uygulamalarının uzmanlar tarafından düzenli gözden geçirildiğini düşünüyor musunuz?
Limanda iş sağlığı ve güvenliği için yeterli kişisel koruyucu ekipman sağlandığını düşünüyor musunuz?
Limanda elleçlene yükler ile ilgili gerekli prosedürlere uygun operasyonlar gerçekleştirildiğini düşünüyor musunuz?
Limanda acil durumlarda acil durum planlarının etkili bir şekilde uygulanacağını düşünüyor musunuz?
Limanda iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetime geri bildirim sistemi veya öneri – şikâyet iletişim kanalı bulunuyor mu?
Limanda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili endişelerinizi iletebileceğiniz bir yetkiliye ulaşabiliyor musunuz?
Limanda iş kazalarının kayıt altında tutulduğu ve neden sonuç ilişkilerinin incelendiği bir komisyon bulunmakta mıdır?
Limanda iş sağlığı ve güvenliği konusunda düzenli olarak hatırlatma eğitimleri düzenleniyor mu?

Hazırlanan soruların tartışmaya açık ve geliştirilmeye yönelik açıklardır. Sorular karşıdaki çalışanların anlayabileceği yapıda kısa ve sade tutulmasına özen gösterilmiştir. Elde edilen verilerden yapılan analizlerde çalışanların verdikleri olumlu-olumsuz cevaplar yüzdelik dilimde aşağıda listelenecektir. Elde edilen veriler tartışma ve sonuç kısmında açıklanmıştır.

Sorulara verilen cevaplar hem sayısal değer üzerinden hem de yüzdelik dağılım üzerinden aşağıda verilmektedir.

Tablo 2 1. Soruya verilen cevapların dağılımı

Limanlarda iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli eğitim aldığınızı düşünüyor musunuz?		
Evet	**Hayır**	**Kararsızım**
33	10	7

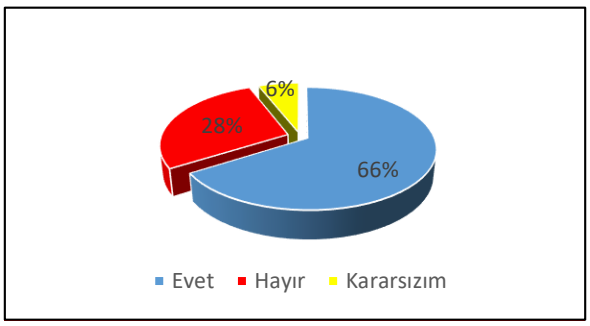

Şekil 1. Cevapların yüzdelik dağılımı

Katılımcıların, iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli eğitim alamadıkları hakkında dikkate alınması gereken bir sonuç çıkmıştır. Özellikle 10 kişinin hayır cevabı vermesi, liman yönetiminin güvenlik yönetimleri konusunda gözde geçirmeler yapılması gerektiğini göstermektedir

Tablo 3 2. Soruya verilen cevapların dağılımı

Limanda güvenli çalışma ortamları oluşturulduğuna inanıyor musunuz?		
Evet	**Hayır**	**Kararsızım**
33	14	3

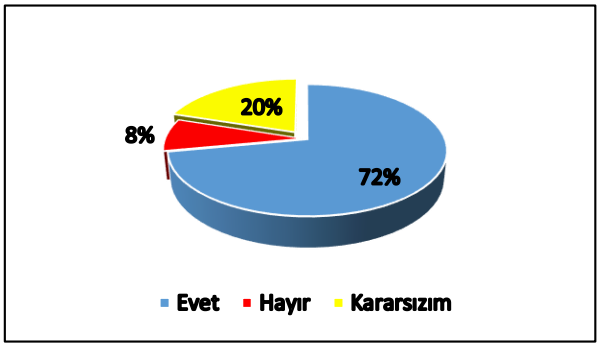

Şekil 2. Cevapların yüzdelik dağılımı

Katılıcımalardan ciddi anlamda limanda güvenli ortam oluşturulmadığına dair geri dönüş alınmıştır. Limanların tehlikeli operasyonlar gerçekleştirildiği bilinmektedir. Liman yönetimlerinin de bu operasyonlar esnasında oluşan tehlikeleri en aza indirmeleri gerekmektedir.

Tablo 4 3. Soruya verilen cevapların dağılımı

Limanda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının uzmanlar tarafından düzenli gözden geçirildiğini düşünüyor musunuz?		
Evet	**Hayır**	**Kararsızım**
36	4	10

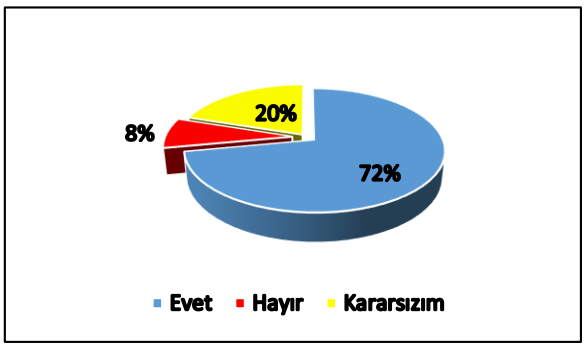

Şekil 3. Cevapların yüzdelik dağılımı

Katılımcıların limanda görevli iş güvenliği uzmanlarının görevlerini yerine getirme ve gerekli müdahaleleri konusunda kaygıları olduğu görülmektedir. Liman yönetimi tarafından iş güvenliği uzmanlarının denetim ve kontrol faaliyetlerinin yeniden yapılandırılması ihtiyacı görülmektedir.

Tablo 5 4. Soruya verilen cevapların dağılımı

Limanda iş sağlığı ve güvenliği için yeterli kişisel koruyucu ekipman sağlandığını düşünüyor musunuz?		
Evet	**Hayır**	**Kararsızım**
36	4	10

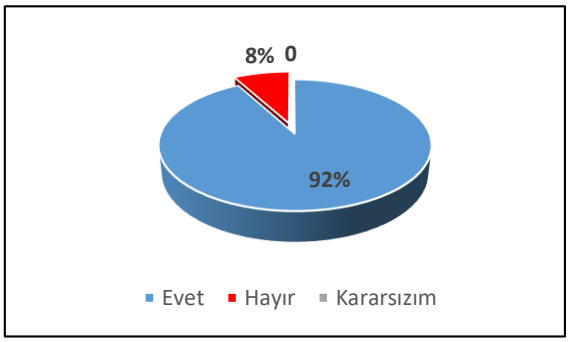

Şekil 4. Cevapların yüzdelik dağılımı

Katılımcıların büyük çoğunluğu kişisel donanımı yeterli bulmuştur. Liman yönetimlerinin çalışan personelin kişisel donanımlara kolaylıkla ulaşması ve yeterli sayıda kullanabilmeleri konusunda daha çok özen göstermeleri gerektiği görülmektedir.

Tablo 6. 5. Soruya verilen cevapların dağılımı

Limanda elleçlene yükler ile ilgili gerekli prosedürlere uygun operasyonlar gerçekleştirildiğini düşünüyor musunuz?		
Evet	**Hayır**	**Kararsızım**
46	4	0

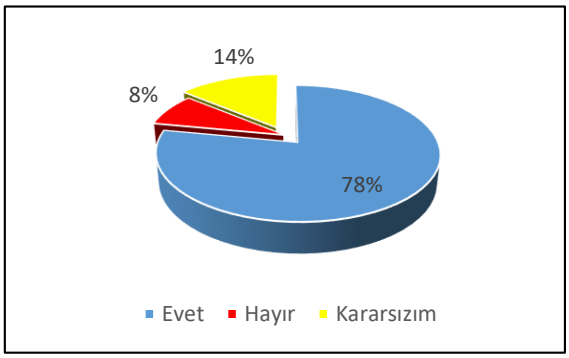

Şekil 5. Cevapların yüzdelik dağılımı

Katılımcıların çok büyük çoğunluğu yüklerin elleçlenme operasyonları konusunda hem fkir oldukları görülmektedir. Operasyonları gerçekleştirenlerin kendileri olduğu için böyle bir dağılım beklenmelidir. Fakat hayır cevabı veren diğer katılımcılarında endişelerinin mutlaka dikkate alınması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Tablo 7 6. Soruya verilen cevapların dağılımı

Limanda acil durumlarda acil durum planlarının etkili bir şekilde uygulanacağını düşünüyor musunuz?		
Evet	**Hayır**	**Kararsızım**
39	4	7

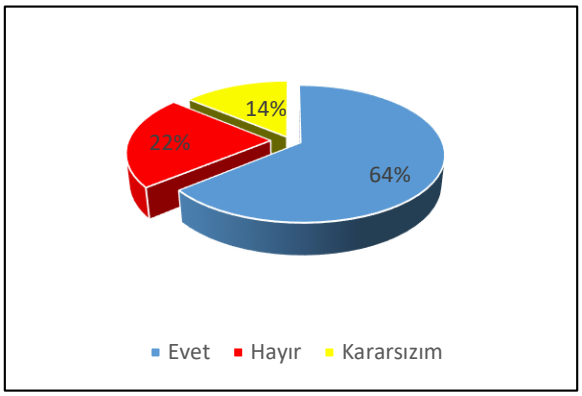
Şekil 6. Cevapların yüzdelik dağılımı

Katılımcıların acil durum planları konusunda verdikleri yanıtlar yeterli seviyede olup genel anlamda olumludur. Fakat yine de liman yönetiminin acil durum kavramı ve müdahalesi konusunda eğitimler gerekmektedir.

Tablo 8 7. Soruya verilen cevapların dağılımı

Limanda iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetime geri bildirim sistemi veya öneri – şikayet iletişim kanalı bulunuyor mu?

Evet	Hayır	Kararsızım
32	11	7

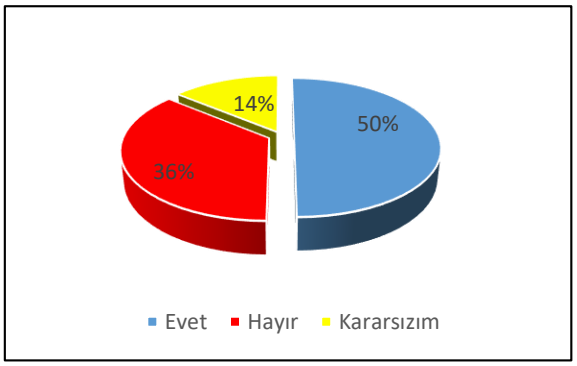

Şekil 7. Cevapların yüzdelik dağılımı

Katılımcıların bu soruya daha fazla olumlu cevap vermesi beklenirken göz ardı edilmeyecek sayıda itiraz olduğu görülmektedir. Liman yönetiminin iş güvenliği konusunda şikâyet ve öneriler konusunda mevcut sistemi gözden geçirmesi doğru olacaktır.

Tablo 9. 8. Soruya verilen cevapların dağılımı

Limanda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili endişelerinizi iletebileceğiniz bir yetkiliye ulaşabiliyor musunuz?		
Evet	**Hayır**	**Kararsızım**
25	18	7

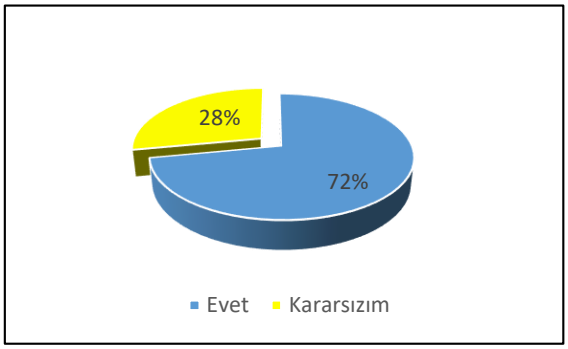
Şekil 8. Cevapların yüzdelik dağılımı

Katılımcıların bu soruda ilk defa ciddi anlamda fikir ayrılığına düştükleri görülmektedir. Önemli sayıda katılımcı bu konuda olumlu cevap vermeyerek tepkisini göstermiştir. Liman yönetiminin çalışanların amirlerine iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli iletişim kanalı oluşturulmasını sağlaması gerekmektedir.

Tablo 10. 9. Soruya verilen cevapların dağılımı

Limanda iş kazalarının kayıt altında tutulduğu ve neden sonuç ilişkilerinin incelendiği bir komisyon bulunmakta mıdır?		
Evet	**Hayır**	**Kararsızım**

36	0	14

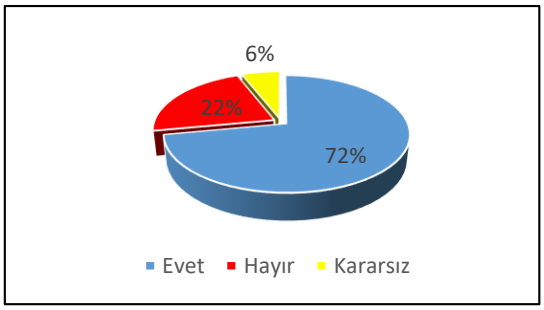

Şekil 9. Cevapların yüzdelik dağılımı

Katılımcıların bu soruya kararsızım olarak cevap vermesi, mevcut komisyonun yeterince bilinmediği, komisyonun kararlarını ve raporlarını daha kapsamlı bir şekilde duyurması ve çalışanlara iletmesi gereği ihtiyacı olduğu görülmektedir.

Tablo 11. 10. Soruya verilen cevapların dağılımı

Limanda iş sağlığı ve güvenliği konusunda düzenli olarak hatırlatma eğitimleri düzenleniyor mu?		
Evet	**Hayır**	**Kararsızım**
36	11	3

Şekil 10. Cevapların yüzdelik dağılımı

Katılımcıların bu soruya verdikleri değişik cevaplar, yapılan hatırlatma eğitimlerinin ne kadar ciddi ve düzenli şekilde olduğu konusunda soru işaretleri oluşturmuştur. Eğitimlerin eskisine göre daha ciddi, daha kapsamlı ve katılımcıları daha geniş anlamda kapsayacak şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Limalarda son dönemlerde gerek yasal düzenlemeler gerekse limanların kendi içlerinde oluşturdukları iş sağlığı ve güvenliği birimleri sayesinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ciddiyetle uygulanmaya başlanmıştır. Gerçekleştirilen uygulamalar ve izlenilen politikalar ile liman çalışanlarının iş verimliliğinde artışlar olmakta ve kaza oralarında ciddi düşüşler meydana gelerek verimlilik artmaktadır. Limanların uluslararası ve ulusal alanda olumsuz kazalar ile anılmamaları için özen gösterdikleri bilinmektedir.

Limanların iş sağlığı ve güvenliği politikalarını oluştururken ev uygulamalarını hazırlarken hem güvenlik yönetimi hem de güvenlik kültürünün birlikte birbirine bağlı olarak devam

ettirmeleri gerekmektedir. HSE (Health Safety Executive) göre güvenlik kültürü, organizasyonların sağlık ve güvenlik yeterlilik ve tutumları ile personel ve çalışma ekiplerinin değerleri, tutumları, algıları, yetkinlikleri ve bağlıklarını belirleyen davranışların bir sonucudur (Wiegmann ve diğerleri, 2002). Bu tanıma göre liman çalışanlarının tutumları ve algıları da güvenlik kültürünü oluşturmaktadır. Güvenlik yönetimi ise, işletmelerin gerçekleştirdiği faaliyetlerde, kaza ve ramak kala olaylarının yaşanmaması için yönetimin ve personellerin göstermesi gereken güvenlik faaliyetleri ile meydana gelen kazalar veya ramak kala olayları sonrasında elde edilen verilerin doğru şekilde analiz edilmesiyle gelecekte yapılması gereken faaliyetlerin bütünüdür (Zorba, 2009).

Yukarıdaki tanımlarda görüldüğü gibi güvenlik yönetimi ve güvenlik kültürü birbirinden ayrı düşünülmemelidir. Güvenlik kültürü, güvenlik yönetimini beslemekte ve devamlılığını sağlamaktadır. Güvenlik yönetimi ise güvenlik kültürünün oluşturulmasında temeli oluşturan uygulamaların ve politikaların temelidir.

Liman çalışanlarına yönetilen sorularda ve elde edilen cevaplara bakıldığı zaman güvenlik yönetimi ve güvenlik kültürü arasında kopukluklar olduğu görülmektedir. Limanlarda yeterli eğitim verildiği konusunda fikir ayrılıkları olduğu görülmektedir. Çalışanlardan bazılarının olumsuz cevap vermesi eğitimlerin seviyesinin ve sürelerinin fazlalaştırılması için olumlu bir talep olarak görülmelidir. Limanda güvenli çalışma ortamı sorusuna gelen olumsuz cevapların ise mevcut güvenlik yönetim uygulamalarının ve politikalarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir. Mevcut uygulamaların uzmanlar tarafından gözden geçirilmesi sorusuna ise olumsuz cevap veren kişi sayısı çok az olduğu görülmektedir. Bu durum iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusunda liman tarafından bir çaba harcandığını göstermektedir. Liman yönetiminin bu konudaki çabaları çalışanlar tarafından fark edilmektedir. Koruyucu ekipman kullanımı hakkındaki soruya ise katılımcılar çoğunlukla çekimser cevap vermişlerdir. Bu durumda güvenlik kültürü konusunda çalışanların koruyucu ekipmanlara yaklaşımlarını göstermektedir. Yeterince bilgi sahibi olunmadığı ya da gerekmediği için kullanmadıkları ihtimallerini göstermektedir. Yine de liman yönetiminin bu konu üzerinde eğitimlerini ve talimlerini yoğunlaştırmaları önemlidir.

Çalışanlara yönetilen acil durum planlarının etkili şekilde kullanılacağı sorusuna ise büyük çoğunluk olumlu cevap vermektedir. Acil durum planları sınırlı personeller tarafından uygulanmakta olup tüm çalışanların bu planlara hâkim olması beklenmemektedir. Bu yüzden alınan cevaplar yeterli olmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında geri dönüş ve önerilerde ciddi anlamda olumsuz cevaplar olduğu görülmektedir. Bu güvenlik kültürü açısından olumlu görülmelidir. Çalışanların bazı uygulamalardaki hataları fark ettikleri ama geri dönüş yapamadıkları konusunda rahatsızlıkları bulunmaktadır. Çalışanlara yönetilen ve en fazla olumsuz cevabın alındığı soru isse iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusunda üst amirlere ulaşamama sorusu dikkat çekmektedir. Güvenlik kültürü yapısında ast ve üst arasında iletişimin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Liman yönetiminin bu soruna dikkat çekmesi ve gerekli uyarıları yaparak çalışanların bu konudaki rahatsızlığının üstüne düşmesi gerekmektedir. İş kazalarının incelendiği bir komisyonun varlığı hakkındaki sorulara büyük çoğunluk olumlu cevap vermiş olup bir kısım çalışan kararsız kalması güvenlik kültürü açısından yine de önem verilmesi gereken bir noktadır. Komisyonun inceleme ve sonuçlar ile kararlarının çalışanlara duyurulması veya tebliğ edilmesi konusunda daha çok özen gösterilmesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Son soruda ise iş sağlığı ve güvenliği konusunda hatırlatma eğitimleri hakkındaki soruya bir kısım çalışan olumsuz cevap vermiştir. Hatırlatma eğitimlerinin tanımı konusunda çalışanların arasında fikir ayrılığı olması, hatırlatma eğitimlerinin belirli bir çalışan gruplarına mı uygulandığı yoksa bu eğitimlerin rastgele çalışanlara mı verildiği soru işaretlerini doğurmaktadır. Liman yönetiminin bu soru işaretlerinin

ortadan kaldırılması için verilen tüm eğitimler konusunda genel bilgilendirme yapmaları ve eğitim türlerini mutlaka belirtmeleri gerekmektedir.

Limanların kendi yapıları içinde oluşturdukları güvenlik kültürü ve güvenlik yönetimlerine gerekli düzenlemeleri, gerekli yatırımları yapmaları ve her aşamada sürekli olarak tarafsız denetimler ile adaletli bir yönetimin uygulandığının göstermesi önemlidir. Liman yönetimi tarafından uygulanan iş sağlığı ve güvenliği politikalarının ve uygulamalarının çalışan personel tarafından herkese eşit ve adaletli bir şekilde uygulandığı görmesi çalışma tatmini açısından önemlidir. Limanın uyguladığı merkezi ve kapsayıcı yaklaşımla birlikte çalışan personele ile liman bütünleşerek dahada güçlü bir yapı haline gelecektir. Limanların güvenlik kültürlerinin yapılarında dikkat etmeleri gereken önemli faktörlerden biri de limanın bulunduğu bölgenin kültürel ve sosyal-ekonomik yapısıdır. Bu önemli faktör hep göz önünde bulundurularak iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları bu kapsamda geliştirilmeli ve yönetilmelidir.

Limanlar tarafından gemilere ve yüklere hizmet verme süreçlerinde çalışan personelin her zaman dikkatli ve verimli çalışması beklenmektedir. Mevcut iş sağlığı ve güvenliği politikalarına uyulmaları ve uygulamalara göre hareket etmeleri istenmektedir. Fakat limanların güvenlik kültürü kapsamında çalışan personelleri ile başta iletişim ve geri dönüş konusunda daha sıkı ilişkiler içinde olması ve yeterli eğitimler ile personelinin güvenlik kültürü kavramlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada örnek bir limanın güvenlik uygulamalarının çalışanlar tarafından büyük çoğunlukla anlaşıldığı ve uyum sağlandığı görülmüştür. Fakat özellikle güvenlik kültürü açısından bazı önemli konularda çalışanlar ile yönetim arasında anlaşmazlıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Bu anlaşmazlıklarında gerekli eğitim ve yeterli bilgilendirmeler ile aşılacağı görülmektedir. Limanların gelecekteki bu gelişim ile güvenlik kültürü ve güvenlik yönetimlerine yapacakları yatırımlarda azalacaktır. Fakat insan faktörünün süreç var olması devam edecektir ve hem güvenlik kültürünün hem de güvenlik yönetiminin varlığı devam edecektir (Ünal ve Alkan, 2023).

Limanların çalışanları ile gerek güvenlik uygulamaları gerekse güvenlik yönetimi konusunda sürekli iletişim içinde olmaları ve bir bütün olarak hareket etmeleri limanın başarısı ve verimliliği açısından çok önemlidir. Çalışanların kendilerini ait hissettikleri bir limanda kendi işleri severek yapmaları hem liman yönetiminin uygulamalarının başarısını arttıracak hem de çalışanların güvenli bir ortam oluşturmalarını sağlayacaktır. Dünya çapında başarılı olan tüm limanların bu temel güven ve iş birliği yapısı üzerinde yükseldikleri unutulmamalıdır.

5. KAYNAKLAR

Baran, M. (2010). Büyük Limanlar ve Lojistik Merkezlerin Türk Denizcilik Sektörü Üzerindeki Etkisi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 12, 45-58.

Barnett-Schuster, P. (2008). Fundamentals of International Occupational Health and Safety Law.

Boghosian, J. (2005). Practical solutions for job stress. *AuthorHouse*.

Kahveci, S., & Gültekin, Z. (2022). Liman Çalışanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalık ve Bilinç Düzeylerinin İş Performansına Etkisi. *Ergonomi*, 5(2), 98-107.

Larson, A. (1996). Occupational Health Nursing: Guidelines for Primary Clinical Conditions. *Appleton&Lange*.

Nilsson-Wikmar, L., Holm, K., Öijerstedt, R., & Harms-Ringdahl, K. (2005). Effect Of Three Different Physical Therapy Treatments on Pain and Activity in Pregnant Women With

Pelvic Girdle Pain: A Randomized Clinical Trial with 3, 6, and 12 Months Follow-Up Postpartum.

Peterson, C., & Mayhew, C. (2018). Occupational Health and Safety: International Influences and the New Epidemics. Routledge.

Tatar, V., & Özer, M. B. (2019). İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Limanlarda Risk Değerlendirmesi: Hopa Limanı Risk Değerlendirmesi Örneği. *The Journal Of Academic Social Science, 60*(60), 390-413.

Tozkoparan, İ., &Taşoğlu, Ö. (2011). İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi. *Beta Yayıncılık*.

Töz, A. C., & Köseoğlu, B. (2015). Denizcilikte İş Sağlığı ve İş Emniyeti: Limanlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme

Ünal, A. U., & Alkan, G. B. (2015). Liman İşletmeleri İçin İş Sağlığı ve Güvenliği Düzenlemeleri ve Önemi. II Ulusal Liman Kongresi.

Ünal, A.U. & Alkan, G. (2023) Limanlarda Güvenlik kültürü ve Güvenlik yönetimi. Denizcilikte Disiplinler Arası Çalışmalar. *Nobel Bilimsel*. 379-399.

Yavuz, H. (2017). *Liman sektöründe iş güvenliği analizi ve uygulamaları: risk analizinde PRAT tekniği, bulanık mantık ve AHP yaklaşımı* (Master's thesis, Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).

Yorulmaz, M., & Abdulkerim, A. K. S. U. (2021). Liman İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulama Performans Boyutlarının AHP ile Değerlendirilmesi: Kocaeli Liman Bölgesi. *İşletme Bilimi Dergisi*, 9(1), 1-24.

Yorulmaz, M. (2023). Liman İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları, İş Performansı ve Örgütsel Güven İlişkisi: Kocaeli Limanları Örneği. Uluslararası *Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 48-60.

Wiegmann, D. A., Zhang, H., Von Thaden, T., Sharma, G., & Mitchell, A. (2002). A Synthesis of Safety Culture and Safety Climate Research (ARL-02-3/FAA-02-2). *Savoy, IL: University of Illinois, Aviation Research Lab.*

Zorlu, K. (2008). Liman İşletmeciliği ve Taşımacılık Hizmetleri. İstanbul: *Türk Deniz Ticaret Odası Yayınları*.

Zorba, Y. (2009). Uluslararası Deniz Ticaretinde Tehlikeli Yüklere İlişkin Güvenlik Yönetimi: Uluslararası Denizde Tehlikeli Yük Taşımacılığı Standartları (IMDG Code) ve Türkiye Uygulamaları. Doktora Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Denizcilik İşletmeleri Yönetimi Anabilim Dalı. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.